

Anmeldelse af Narrativitet – mellem sprog, handling og selv

Bettina Perregaard (2016): *Narrativitet – mellem sprog, handling og selv*. København. Samfundslitteratur.

SØREN EEFSEN, LEKTOR I DANSK, LÆRERUDDANNELSEN
UCC

I de gamle Fælles Mål for danskfaget fra 2009 var der noget, der hed "Det talte sprog". Det er gledet ud i målene fra 2014, hvor kompetencemålet kommunikation har taget dets plads. Det kan vel være det samme, tænker de fleste. Og ja, det kunne man godt tænke, hvis det ikke var, fordi andre tegn også pegede på, at noget er ved at forsvinde.

Mads Haugsted, forsker og underviser på Danmarks institut for Pædagogik og Undervisning på Aarhus Universitet, den danske mundtlighedsdidaktiks enmandshær i en årrække og forfatter til en lang række skrifter om mundtlighed, har nemlig ikke udgivet artikler efter 2013. Mundtlighedsinteresserede danskere skal derfor en tur til Norge for at tanke op.¹ I Norge er der væsentlig større interesse for dette område. Literacy-begre-

bet søger at åbne vores øjne for mange forskellige former for betydningsproduktion, men sættes typisk i forbindelse med læsning og skrivning og ikke mundtlighed.² Og endelig så reducerer den voldsomt populære genrepædagogik typisk mundtligheden til at være et forstadie på vej til skrivningen i en bestemt genre.³ Mere diplomatisk udtrykt så prioriterer den skriftligheden frem for mundtligheden.

Der er derfor al mulig grund til at hilse Bettina Perregaards bog *Narrativitet – mellem sprog, handling og selv* velkommen, hvis man interesserer sig for mundtlighed, og man er ansat i fx folkeskolen eller læreruddannelsen. Man kan ikke se det på titlen, men Perregaards bog handler om den mundtlige fortælling, og hun får i løbet af et par hundrede sider tilført denne genre nyt blod, så man efter endt læsning føler sig opløftet på ny, klar til at give sig i kast med at fortælle og at undervise i at fortælle og ikke mindst i at indsamle mundtlige fortællinger.

Bogens indhold

Bettina Perregaard kommer vidt omkring i sin bog. Der indledes med en definition af, hvad det narrative er for en størrelse. Herefter indkred-

ses det narrative i bogens første kapitel med udgangspunkt i fortællingens parallel til livet og dets afslutning. Efterfølgende kobles selvet på fortællingen. Forholdet mellem selvet og fortællingen angribes efterfølgende i et afsnit, der perspektiverer relationen mellem selv og fortælling ud fra forskellige videnskabsteoretiske positioner. Forskellige andre dimensioner behandles i kapitlerne, der følger, blandt andet "Tiden, rummet og perspektivet", "Handlingen", "Det narrative og det poetiske". Bogen afsluttes med en indkredsning af forskellige begreber, der har med det narrative at gøre, fx tid, rum, plot, fortæller og vendepunkt.

Perregaards bog handler om den mundtlige fortælling, og hun får i løbet af et par hundrede sider tilført denne genre nyt blod, så man efter endt læsning føler sig opløftet på ny, klar til at give sig i kast med at fortælle og at undervise i at fortælle og ikke mindst i at indsamle mundtlige fortællinger.

Bettina Perregaard er lektor i dansk sprog ved Københavns Universitet, men det ville man ikke kunne gætte ud fra bogen, hvis man ikke vidste det. Bogen angriber i udpræget grad sit emne tværfagligt. Centrale teoretikere undervejs i bogen er fx William Labov (sociolingvist), Michael Bamberg (professor i psykologi) og Dell Hymes (lingvist-antropolog). Dette tværfaglige greb er nødvendigt, fordi fortællingen altid er spundet ind i noget andet. Dette andet er først fremmest selvet, som er forbundet med fortællingen via fortælleren, men også tiden, stedet og det aktive eller passive forhold, fortælleren har til sit materiale. Alle disse elementer bliver der klogt reflekteret over i Perregaards bog. Når man trækker den psykologiske dimension ind i at fortælle, så følger en række spørgsmål automatisk, der har med selvets status i forhold til fortællingen at gøre: Hvorfor fortæller vi i det hele taget? Hvad har de mundtlige fortællinger, vi går rundt og fortæller, med vores identitet at gøre? Eksisterer vores identitet delvist eller overhovedet ud over de fortællinger, der omkranser den?

Nogle af de diskussioner, Perregaard trækker frem og forholder sig til i bogen, er langhårede og svære at forstå uden det store kørekort i fx psykologi eller fænomenologi, andre er lige til at anvende i omgangen med fortællinger. De direkte anvendelige begreber sættes i spil i bogens sidste kapitel, hvor Perregaard gør en lang række begreber direkte brugbare for den narrative analyse, men det gælder også tidligere i bogen, hvor William Labovs bud på, hvad der konstituerer en fortælling, fremlægges og anvendes. Det drejer sig kort fortalt om kategorierne "indleder", "orientering", "handlingssekvens", "evaluering" og "afslutter". Denne fortællemodel har, så vidt jeg kan se, sneget sig ind i dansk sammenhæng flere steder, bl.a. i den på læreruddannelsen så populære bog *Læreren som sproglig vejleder*.⁴ Mere ukendt for de fleste er nok den vinkel, Labov lagde på indsamlingen af mundtlige fortællinger. Oplægget til de fortællere, Labov indsamlede fortællinger fra, var: "Were you ever in a situation where you were in serious danger of being killed, where you said to yourself 'This is it'?" Og Labov er også faderen til noget, der kan minde om et relevanskriterium for fortællingen, dens "reportability": Er fortællingen vedkommende, dramatisk og med en tydelig pointe? Den mundtlige fortælling skal og må ikke være kedelig.

Bogens modtager

Carsten Rønn, der er ansat ved Læreruddannelsen VIA UC, deklarerer uden tvivl i stemmen på Samfundslitteraturs hjemmeside, at Perregaards bog vil blive brugt i valgmoduler og i modulet Specialpædagogik på læreruddannelsen. Det er en interessant udmelding, for det fremgår ingen steder i bogen, at den henvender sig specifikt til læreruddannelsen, og at den primært hører de såkaldte PL-fag til (PL står for Pædagogik og Lærerfaglighed). Snarere skifter bogen flere gange perspektiv i forhold til sin læser. I et indledende kapitel tiltales vi alle hjerteligt med et gentaget du over flere afsnit. Senere er vi passive tilhørere til Perregaards komplicerede monolog om fortællingens teoretiske forgreninger. I det afsluttende brugsrettede kapitel (som har potentiale til at blive en kommende klassiker i artikelbaser?) er vi tættere på fortælleren igen, men uden den direkte tiltale. Hvis man skal tale om et underforstået "du" i Perregaards bog, er det nok Perregaards studerende på universitet,

som også har leveret store dele af det materiale, der analyseres i løbet af bogen. Som dansklærer på læreruddannelsen eller lærer i folkeskolen vil man have gavn af at læse bogen bagfra og starte med det anvendelsesrettede kapitel og bruge resten af bogen som inspiration, og som studerende på læreruddannelsen støder man nok kun ind i dette kapitel i en artikelbase, mens resten af bogen er for kompliceret.

Hvorfor fortæller vi i det hele taget? Hvad har de mundtlige fortællinger, vi går rundt og fortæller, med vores identitet at gøre?

Som en rigtig mundtlig fortælling tillader bogen sig nogle afstikkere for at være varierende og ikke kede sine læsere. Der bliver plads til diskussioner med socialkonstruktivister, beundrende bemærkninger om fænomenologi, skråsikre udmeldinger om litteratur (Knausgård skriver ikke autofiktion! Basta!), men under det hele løber en livlig strøm af viden om og formidling af den mundtlige fortælling, der kan tappes fra af alle os, som føler, at vandhullet ellers var ved at løbe tør. For den viden om fortællingen og især om den mundtlige del af slagsen er en af de vigtigste kilder til identitetsdannelse og viden om andre menneskers måde at forstå sig selv på og bør derfor ikke glemmes eller reduceres til tilfældige kommunikationsstrømme i folkeskolen eller på læreruddannelsen.

Noter

- 1 Det kan de blandt andet gøre i Frøydis Hertzberg og Sylvi Penne (2015): *Muntlige tekster i klasserommet*, 2. udgave, Oslo.
- 2 Se fx Lene Herholdt, Henriette Romme Lund og Klara Korsgaard (2012): "Hvad er literacy egentlig?" (forord) in *Viden om Læsning*, nr. 12.
- 3 Se fx Britt Johansson og Annika Sandell Ring (2015): *Lad sproget bære – Genrepædagogik i praksis*, 2. udgave, København.
- 4 Martin Jørgensen og Ole Pedersen (2005): *Læreren som sproglig vejleder*, 2. udgave, København.

